

Марічка Сапіщук

студент другого курсу факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
marichka.sapischuk@ukr.net

ТВОРЧА ПОСТАТЬ МАРКА МУРАВИ

Сильвестр Лепкий мав би увійти в історію української літератури як народний письменник, але в радянських підручниках цього імені шукати марно. Відомий в літературному житті більше як батько Богдана Лепкого, аніж як самодостатня літературна постать, о. Сильвестр привертає увагу нинішнього читача, як ніхто інший. Він вартує уваги кожного, хто прагне духовно зануритись в прадідівську мову своїх нащадків.

Життя Сильвестра Лепкого було присвячене служінню Богу, народові і літературі. У своїх листах до Івана Белея о. Лепкий зізнається, що свій перший вірш написав й опублікував ще у восьмому класі, через що його ледь не вигнали зі школи. Як і багато хто з однолітків-семінаристів, Сильвестр пробував сам писати поезії, прозу й прагнув знайомств з редакціями та газетами. Конспектував теоретично-літературні праці й аналізував набуток майстрів пера. Врешті-решт все таки написав свій перший віршований твір, що був опублікований 1866 року. Упродовж студентських років у Львівській духовній семінарії Сильвестр зарекомендував себе ще й непоганим публіцистом. Брав участь у створенні шкільних підручників, букваря, друкував статті у відомому львівському часописі «Правда».

У літературному світі о. Сильвестр Лепкий відомий як Марко Мурава. У вільну пору займався не тільки власною самоосвітою, але й навчанням своїх дітей. Він мав чималу на той час бібліотеку. О. Сильвестр понад усе хотів дати своїм дітям освіту, був дбайливим батьком та ретельним вихователем рідних дітей і пастви. Понад усе Лепкі шанували «Кобзар». Це книга, яку читала й оберігала вся родина, вірші якої діти мали знати напам'ять. Традицією стали літературні вечори, присвячені Шевченкові, де отець від своїх дітей вимагав вміння переказу прочитаного, оцінки мотивів та вчинків героїв. У сонеті «Шевченкові» М. Мурава пише:

У злиднях народних, у путах, в неволі,
 Катований дурно людьми і законом,
 Озвася могучим, грімким, людським дзвоном,
 Озвались тобою народні всі болі... [4, с. 51].

Використовуючи градацію та влучні епітети, автор наголошує на значущості постаті Шевченка для українців.

Ставши священником, о. Сильвестр не полишав літературної діяльності, радше навпаки – прагнув розвитку. За неповних 56 років старань він написав достатньо, щоб бути почутим своїм народом. Відомий письменник Андрій Чайковський у статті про Богдана Лепкого, вміщеній у «Золотій Липі», зауважив: «Батько Богдана о. Сильвестр Лепкий годився на університетську катедру». Під багатьма статтями «Зорі», «Діла», «Буковини», у різних виданнях «Просвіти» стоїть його ім'я. Знання С. Лепкий і як публіцист, і співробітник цих видань. Він писав п'єси для драматичних гуртків та редагував брошурки-метелики («Одноднівка бережанська»). У різні роки були надруковані його патріотичні поезії «До слова», «У великі роковини» («Сто літ борба на нашій землі..», 1898). А у 1896 р. газета «Діло» надрукувала оповідання: «Сила і любов», «Нужда розкіш»; вірші «Пан та мужик», «До співаків», «Війна»; сонет «Пам'яті Сервантеса». У 1879 р. у Львові вийшла його книжка «Опир», а у 1900 р. – «Історія читальні в Жукові». Вже помертньо у 1901 р. в друкарні Наукового Товариства імені Шевченка у Львові зусиллями Богдана Лепкого видано оповідання «Горить!» з примітками І. Франка, котрі, на жаль, не збереглися; у 1902 – книжечку-метелика на 8 сторінок «Театер а народ: Розвідка», а у 1903 – славнозвісну «Книжку горя» (зусиллями сина Богдана). Його твори друкувалися у «Літературно-Науковому Віснику», в Франковій антології «Акорди», в «Основі» тощо. Сумлінні роки праці письменника були замічені щойно наприкінці XIX століття за псевдонімами Марко Мурава, Грицько Васишин, Борис Борислав, Борис Лепкий.

Особливої уваги вартує збірка поезій «Книжка горя». Це видання найкраще виявляє М. Мураву як поета. Повністю погоджуюся зі словами

Володимира та Олега Качканів, що досліджували творчість родини Лепких у своїй книзі «Пастори слова»: «Тут думки авторські, вони часто-густо хоч і прибрані в дискусійну форму, все ж виражають до певної міри рівень знань про предмет, вони так чи інакше, а є від гомоном того часу. І ще одне не заперечиш, не зігноруєш: щирість автора і його переконаність у власній правоті, а це вже, погодьмося, позиція..» [1, с. 79].

«Книжка горя» має промовистий епілог:

Здаєсь мені, що я словами
 Моїми зроблю тихий слід.
 Що поміж люцкими думками
 Розтоплю заскорузлий лід.
 Що збуджу тоску у людини
 До кращої нової днини.

Усі поетичні тексти збірки упорядник видання Б. Лепкий розподілив на 11-ть розділів: «Прийдешнім і грядущим», «До руської жінки», «Думки», «Сили!», «Безсмертним», «Ars Longa», «Гадки», «Шануйте пам'ять!», «Фрагменти», «До бою!», «Хлопське горе». Однак у центрі увагм автора Марка Мурави – Україна. На думку О. Слоньовської деколи про неї говориться відверто, але частіше – «в підтексті, на рівні архетипних образів та в контексті порушення питання національної гідності й свідомості рідного народу» [5, с. 5].

Назва першого розділу, – «Прийдешнім і грядущим», – промовисто визначає тематику віршів. Вже у поезії «До руської жінки» у образі дитини автор уособлює весь український народ. Він просить «дати хрестик руський в ручку малую», закликає берегти від злого слова й багатства. Письменник хоче, аби руські матері замість забавок приносили дітям книжки, бо:

В забавці щастє віднайде будуче,
 Коли забавиш книжечкою сина;
 Коли се світло істини блискуче
 Буде дитині нянька і родина... [4, с. 23].

Розділ під назвою «Сили» особливий своєю піднесеністю та замилюванням природою і людьми. Сильвестру Лепкому притаманне використання зменшувано-пестливих виразів у поєднанні з метафоричними епітетами, рідше з асонансом та алітерацією: «кучерява хмарка», «синява мряка», «безмовні сльози», «німа надія», «скрипливі воротонька», «голосная обмовонька», «святочний дзвін» тощо.

Особливої уваги вартує цикл поезій «Ars Longa» («Мистецтво вічне»), складений зі сонетів філософсько-історичного й дидактичного змісту, присвячених визначним постаттям світового масштабу – Данте, Галілею, Байронові, Котляревському, Пантелеймону Кулішеві, Сервантесу, Тарасу Шевченкові. Особливість аналізованого циклу в тому, що Марко Мурава майстерно, підкреслюючи індивідуальність кожного, вражає майстерним використанням художніх засобів.

Для розуміння змісту «Гадок» важливі слова Сильвестра Лепкого: «В образі народу недостає одної дуже важної краски – гумору! А в нашій народі се величава прикмета; у нас є сміхуни на весіллях, як бували весельчики. Усе має свою причину на світі, так і гумор народний, – поминати его, се карикатурувати народ» [1, с. 80]. Саме через елементи гумору в поезіях йому запропонували друкуватися під псевдонімом Грицько Васишин.

Розділ «Хлопське горе» завершальний. Він присвячений складній долі простого українського селянина, його статкам, побутові та життю. Вірші Марка Мурави якнайвимовніше виявляють розуміння життя селян, любов до земляків, пістет до України.

Велика заслуга перед Богом людини, яка присвятила йому життя й склала молитву, а ще більша – коли ця ж молитва стає піснею-звертанням, яку весь народ передає з покоління в покоління. Сильвестр Лепкий залишив низку церковно-релігійних поезій, зокрема воскресних: «Піснь до Пречистої Діви Марії», «Христос воскрес», «Ударить дзвін». Деякі з них і нині лунають в святих стінах церков України й світу:

Радість з неба ся являє,

Пасха красна днесь витає,
 Радуйтеся щиро нині,
 Бог дав щастя всій родині,
 Бог дав радість нам з небес:
 Христос воскрес! (2)...

Відкриваючи людям свій безмежно багатий духовний світ, Сильвестр Лепкий був тим «апостолом черні», що ніс свій хрест чесно, гідно і високо. Так мало знаний сьогодні, але так високо шанований своїми сучасниками, він заслуговує бути названим славетним духовним наставником українського люду. А високодуховна творчіть Марка Мурави вартує вивчення і популяризації.

Список використаної літератури

1. Качкан В., Качкан О. Пастори слова. *Сильвестр Лепкий (Марко Мурава)* Київ: ТОВ ВПЦ «Літопис-ХХ», 2011. С. 64-94.
2. Лепкий Б. Казка мого життя: повість. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 416 с.
3. Лепкіана Уляни Скальської / упоряд. Я. Коземчук. Івано-Франківськ: Грань, 2002. 140 с.
4. Мурава Марко. Книжка горя. Поезії. Івано-Франківськ: Грань, 2003. 128 с.
5. Слоньовська О. Оптимістична наснага «Книжки горя». *Мурава Марко. Книжка горя. Поезії.* Івано-Франківськ: Грань, 2003. С. 5-6.
6. Черемшинська Р. Учитель, друг, соратник. *Вільне життя плюс.* 2016. 26 серпня. С. 2.